

ARTYKUŁ

Jelena Kondratiewa-Bryzik*

**WYKONANIE WYROKU EUROPEJSKIEGO
TRYBUNAŁU PRAW CZŁOWIEKA W SPRAWIE
*TYSIĄC PRZECIWKO POLSCE***

I. Wstęp

W roku 2009 będą obchodzone rocznice, ważne dla międzynarodowego prawa praw człowieka – 30-lecie uchwalenia Konwencji ONZ w sprawie Likwidacji Wszelkich Form Dyskryminacji Kobiet z dnia 18 grudnia 1979 r. oraz 20-lecie uchwalenia Konwencji ONZ o Prawach Dziecka z dnia 20 listopada 1989 r.¹. Na tle tych wydarzeń prawie niezauważalna jest inna rocznica: w marcu 2009 roku mija dwa lata od momentu wydania wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w precedensowej sprawie *Tysiąc v. Polska*².

* Dr Jelena Kondratiewa-Bryzik – absolwentka studiów doktoranckich Instytutu Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk (INP PAN), adiunkt w Poznańskim Centrum Praw Człowieka INP PAN.

¹ Na marginesie warto wspomnieć, że Polska odegrała szczególną rolę podczas uchwalenia tej Konwencji, gdyż Przewodniczącym Grupy Roboczej był polski profesor Adam Łopatka, a pierwszy projekt tekstu Konwencji o Prawach Dziecka był przygotowany z udziałem pracowników naukowych Instytutu Państwa i Prawa (obecnie: Instytutu Nauk Prawnych) Polskiej Akademii Nauk.

² Sprawa *Tysiąc v. Polska*, skarga nr 5410/03, orzeczenie z dnia 20 marca 2007 r. Tekst jest dostępny na stronie internetowej Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, www.echr.coe.int (baza danych HUDOC). Wyrok został przetłumaczony również na język polski przez Biuro Informacji Rady Europy (tekst jest dostępny na stronie www.coe.org.pl).

Po raz pierwszy Trybunał wydał orzeczenie w sprawie, w której państwo odmówiło kobiecie przeprowadzenia zabiegu przerywania ciąży, bez możliwości skorzystania z przysługujących jej zgodnie z obowiązującą ustawą uprawnień. Sprawa zyskała wielki rozgłos medialny. Głos na ten temat zabierali nie tylko prawnicy, lecz również politycy, dziennikarze oraz działacze organizacji pozarządowych³. Trybunał uznał bowiem w swoim wyroku, że doszło do naruszenia praw skarżącej na tle art. 8 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (dalej: Konwencji). Polska nie wypełniła czynnego obowiązku, dotyczącego efektywnego poszanowania życia prywatnego skarżącej.

Trybunał orzekł, że w związku z powyższym władze polskie powinny podjąć odpowiednie kroki zarówno w celu wypłaty odszkodowania skarżącej (tzw. kroki indywidualne – ang. *individual measures*), jak i dokonania odpowiednich zmian w ustawodawstwie (tzw. kroki ogólne – ang. *general measures*). Istniejące w Polsce procedury dotyczące uzyskania zgody na dokonanie zabiegu przerywania ciąży ze względów terapeutycznych nie uwzględniają bowiem sytuacji, w której istnieje spór między kobietą ciężarną a jej lekarzami lub pomiędzy samymi lekarzami. Polskie przepisy nie przewidują żadnych środków

³ Por. np. T. Terlikowski, *Dziecko to nie człowiek*, „Rzeczpospolita” z 21 marca 2007 r.; J. Pospieszalski, *Alicja Tysiąc – zakładniczka feministek*, „Rzeczpospolita” z 22 marca 2007 r.; W. Nowicka, *Pogarda antyaborcyjnych fanatyków*, „Rzeczpospolita” z 23 marca 2007 r.; eadem, *Prawa człowieka – kłopot dla prawnicy*, „Rzeczpospolita” z 17 kwietnia 2007 r.; M. A. Nowicki, *Sprawa Alicji Tysiąc: Co powiedział strasburski Trybunał i czego nie powiedział*, „Rzeczpospolita” z 24-25 marca 2007 r.; A. Bodnar, D. Pudzianowska, *Matka Pospieszalskiego nie zostałaby milionerką*, „Rzeczpospolita” z 27 marca 2007 r.; R. Bugaj, *Obrona życia czy doktryny*, „Rzeczpospolita” z 3 kwietnia 2007 r.; M. Królikowski, *Glosa do wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 20 marca 2007 r. w sprawie Alicja Tysiąc przeciwko Polsce (nr skargi 5410/03)*, „Przegląd Sejmowy” 2007, nr 3, s. 200-211; M. Gałązka, K. Wiak, *Glosa do wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 20 marca 2007 r. w sprawie Alicja Tysiąc przeciwko Polsce, nr skargi 5410/03*, „Przegląd Sejmowy” 2007, nr 3, s. 211-224; K. Sękowska-Kozłowska, *Glosa do wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dn. 20.03.2007 w sprawie Tysiąc p. Polsce, skarga nr 5410/03*, „Państwo i Prawo” 2007, nr 10, s. 132-138; J. Kondratiewa-Bryzik, *Orzeczenie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 20 marca 2007 r. w sprawie Tysiąc v. Polska*, www.prawoimedycyna.pl (dwumiesięcznik internetowy, 2007, nr 1); N. Prialux, *Testing the Margin of Appreciation: Therapeutic Abortion, Reproductive 'Rights' and the Intriguing Case of Tysiąc v. Poland*, „European Journal of Health Law” 2008, nr 4 (t. 15), s. 361-379. Do powyższych prac nawiązuję również w mojej książce pt. *Początek prawnej ochrony życia ludzkiego w świetle standardów międzynarodowych*, Warszawa 2009, s. 154.

prawnych pozwalających na rozstrzygnięcie takich sporów⁴ i w związku z tym nie mogą być uznane za efektywne w rozumieniu wymogów Konwencji.

Wyrok w sprawie *Tysiąc v. Polska* nie został dotychczas wykonany. W czerwcu 2007 r. rząd polski zwrócił się z oficjalnym wnioskiem do panelu pięciu sędziów o wyrażenie zgody na przedstawienie tej sprawy Wielkiej Izbie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Argumentacja rządu polskiego w odwołaniu opierała się głównie na trzech tezach:

- skarżąca nie wykorzystwała wszystkich dostępnych środków krajowych;
- art. 8 Konwencji nie ma zastosowania w tej sprawie;
- nawet w przypadku, gdyby art. 8 Konwencji miał w tej sprawie zastosowanie, nie doszło do jego naruszenia⁵.

W dniu 24 września 2007 r. panel pięciu sędziów Trybunału odrzucił wniosek polskiego rządu, przez co wyrok stał się ostateczny.

II. Wykonywanie wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

Zgodnie z art. 46 Konwencji, państwa zobowiązują się do przestrzegania ostatecznego wyroku Trybunału we wszystkich sprawach, w których są stronami. Ostateczny wyrok Trybunału przekazuje się Komitetowi Ministrów Rady Europy, który czuwa nad jego wykonaniem⁶.

Wykonanie wyroku Trybunału jest elementem systemu Konwencji, o którym opinia publiczna wie bardzo mało, mimo jego istotnego znaczenia. Konwencja jest jednym z filarów europejskiego szkieletu politycznego, właśnie dlatego, że wykonanie każdego wyroku, w którym uznano, że państwo naruszyło Konwencję, jest dokładnie i systematycznie monitorowane przez inne państwa, poprzez ich reprezentantów w Komitecie Ministrów Rady Europy. Państwo winne naruszenia Konwencji musi przedsięwzić kroki mające na celu, z jednej strony zaprzestanie naruszania praw skarżących i – na ile

⁴ Por. cytowane wyżej orzeczenie w sprawie *Tysiąc*, ust. 121.

⁵ Tekst odwołania rządu polskiego jest dostępny na stronie internetowej Federacji na Rzecz Kobiet i Planowania Rodziny <http://www.federa.org.pl/Informacje/Alil/odwolanie.pdf>.

⁶ Szerzej na temat uprawnień Komitetu Ministrów dot. czuwania nad wykonaniem wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka por. np. praca F. Benot-Rohmer, H. Klebesa, przetłumaczona na język polski przez Marka Antoniego Nowickiego, pt. *Prawo Rady Europy. W stronę ogólnoeuropejskiej przestrzeni prawnej*, Warszawa 2006, s. 57-58.

to jest możliwe – naprawienie wyrządzonych szkód (*restitutio in integrum*), z drugiej strony – zapobieżenie nowym, podobnym naruszeniom.

Pierwsze zobowiązanie polega więc na zadośćuczynieniu (zwykle jest to wypłata odszkodowania), które Trybunał może przyznać skarżącemu na podstawie art. 41 Konwencji i które pokrywa koszty i wydatki oraz szkody niematerialne. Wypłata takiej rekompensaty jest zobowiązaniem jasno określonym w wyroku. W wyroku w sprawie *Tysiąc* Trybunał zobowiązał władze polskie do wypłaty skarżącej odszkodowania pieniężnego za szkody niematerialne oraz za poniesione koszty i wydatki w momencie, kiedy wyrok stanie się ostateczny, zgodnie z art. 44 ust. 2 Konwencji. Trybunał zastrzegł przy tym, że w przypadku ponad trzymiesięcznej zwłoki do zasądzonej kwoty odszkodowania należy doliczyć odsetki według stopy redyskontowej Europejskiego Banku Centralnego, podwyższonej o trzy punkty procentowe.

Zgodnie z informacją, zamieszczoną w sprawozdaniu Komitetu Ministrów dotyczącym wykonania wyroków, wydanych przeciwko Polsce, wypłata odszkodowania skarżącej w sprawie *Tysiąc* nastąpiła w odpowiednim terminie⁷.

Zadośćuczynienie w formie wypłaty odszkodowania nie zawsze jednak adekwatnie odzwierciedla negatywne konsekwencje pogwałcenia praw poszkodowanych. W zależności od okoliczności, wyrok może nałożyć na pozwane państwo obowiązek powzięcia specyficznych indywidualnych kroków wobec pozywających, takich jak np. ponowne rozpatrzenie sprawy na poziomie krajowym, zniszczenie informacji zebranych z pogwałceniem prawa do prywatności, czy też odwołanie nakazu deportacji wydanego pomimo ryzyka nieludzkiego traktowania w kraju, do którego miało nastąpić wydalenie. Poza tym, wyrok może zawierać wymóg podjęcia kroków ogólnych, takich jak zmiana ustaw, przepisów, regulacji lub praktyki sądowej, celem zapobieżenia podobnym naruszeniom w przyszłości.

Zgodnie z Konwencją kraje mają dosyć dużą swobodę w wyborze kroków, które podejmą, aby sprostać zobowiązaniom narzuconym przez wyrok – zarówno tym indywidualnym, jak i ogólnym. Jednakże kroki te są monitorowane przez Komitet Ministrów (przy udziale Departamentu ds. Egzekwowania Wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka)⁸, który

⁷ Tekst niniejszego sprawozdania (ciągle uaktualniany) jest dostępny na stronie internetowej Rady Europy http://www.coe.int/t/c/human_rights/execution/ (zakładka *State of Execution, Poland*).

⁸ Nazwa w języku angielskim: *Department for the Execution of Judgments of the European Court of Human Rights*.

upewnia się, że w efekcie rzeczywiście zostanie osiągnięty rezultat, który przewidywał wyrok Trybunału.

Zdarza się, że wybór kroku jest pojęciem dosyć teoretycznym, jako, że jest on ograniczony przez charakter samego naruszenia. W takich przypadkach Trybunał może określić dokładne kroki, które muszą być podjęte. Trybunał użył tej możliwości po raz pierwszy podczas rozpatrywania dwóch spraw w 2004 r., nakazując uwolnienie skarżących, którzy zostali zatrzymani z pogwałceniem art. 5 Konwencji⁹. Ostatnio, w szczególności w odpowiedzi na Zalecenie Komitetu Ministrów Res(2004)3 z dnia 12 maja 2004 r.¹⁰, Trybunał zaczął bardziej dokładnie identyfikować problemy systemowe powodujące naruszenie praw, a także dawać wskazówki co do wymaganych kroków wykonawczych.

Orzeczenie w sprawie *Tysiąc* zawiera dosyć dokładne zalecenia, skierowane do władz polskich, precyzujące w jaki sposób powinny zostać stworzone odpowiednie przepisy krajowe, aby spełnić wymogi Konwencji. Przepisy krajowe muszą zatem zapewnić, po pierwsze, stworzenie niezależnego organu, który może wydawać pisemne decyzje wraz z uzasadnieniem, dotyczące zgody na przeprowadzenie zabiegu (lub jego odmowy) na mocy przesłanek ustawowych; po drugie, że podczas wydawania decyzji, wspomniany wyżej organ weźmie pod uwagę opinię kobiety w ciąży; po trzecie, szybką procedurę postępowania przed takim organem. Polska dotychczas nie dokonała implementacji tych zaleceń Trybunału¹¹.

Zgodnie z ustanowioną praktyką, dopóki państwo nie podejmie zadowalających kroków, Komitet Ministrów nie przyjmuje ostatecznej rezolucji, wykreślającej wyrok z listy spraw i wciąż wymaga od państwa przesłania wyjaśnień lub podjęcia odpowiednich działań. Podczas badania sprawy, Komitet może podjąć różne kroki, mające na celu ułatwienie wykonania wyroku. Może przyjąć przejściowe rezolucje, które zawierają informacje

⁹ Por. orzeczenia w sprawach *Assanidze v. Gruzja* z dnia 8 kwietnia 2004 r. oraz *Ilascu i inni v. Rosja i Mołdowa* z dnia 8 lipca 2004 r. Teksty są dostępne na stronie internetowej Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, www.echr.coe.int (baza danych HUDOC).

¹⁰ Nazwa w języku angielskim: *Resolution by the Committee of Ministers on judgments revealing an underlying systemic problem*. Tekst tego Zalecenia (angielska oraz francuska wersje językowe) jest dostępny na stronie internetowej Rady Europy www.coe.int (zakładka *Committee of Ministers, Adopted texts*).

¹¹ Dane z dnia 15 kwietnia 2009 r. W jakim stopniu rząd polski wywiązał się ze swoich zobowiązań, można śledzić na stronie internetowej Komitetu Ministrów Rady Europy http://www.coe.int/t/e/human_rights/execution/03_cases/Poland_en.pdf.

o już podjętych krokach i ustalić tymczasowy kalendarz dla niezbędnych zmian, może zachęcić państwo do przeprowadzenia pewnych zmian lub nalegać, żeby podjęło ono kroki w celu wywiązania się ze zobowiązań narzuconych przez wyrok.

Jeżeli wykonanie wyroku napotkało na trudności, Dyrektoriat Generalny ds. Praw Człowieka często szczegółowo bada możliwe rozwiązania wspólnie z władzami, których ten wyrok dotyczy¹².

III. Dotychczasowe działania podejmowane przez władze polskie

W styczniu 2008 roku rozpoczęto prace nad ustawą o ochronie indywidualnych i zbiorowych praw pacjenta oraz o Rzeczniku Praw Pacjenta (dalej: ustawa o prawach pacjenta)¹³. W dniu 18 kwietnia 2008 roku władze polskie przedstawiły Komitetowi Ministrów kopię projektu tej ustawy. Zgodnie z pierwszą wersją tego projektu (art. 33), pacjent lub jego przedstawiciel prawny może złożyć sprzeciw do rozpoznania lekarskiego, w przypadku zaistnienia sporu pomiędzy pacjentem a lekarzem. Taka skarga będzie rozpatrywana przez Komisję Lekarską, ustanowioną przez Okręgową Radę Lekarską. W skład Komisji ma wejść trzech lekarzy. Na podstawie historii choroby lub po przebadaniu pacjenta, Komisja zmieni lub potwierdzi pierwotną diagnozę. Decyzja Komisji ma być ostateczna i nie podlegać przepisom kodeksu postępowania administracyjnego.

W maju 2008 roku do Komitetu Ministrów wpłynęły również dwa komentarze, przygotowane i złożone przez organizacje pozarządowe – Centrum Praw Reprodukcyjnych (Nowy Jork, Stany Zjednoczone) oraz Federację na Rzecz Kobiet i Planowania Rodziny (Warszawa, Polska)¹⁴. Komentarze te zostały złożone zgodnie z pkt. 9 Zasad Komitetu Ministrów dotyczących

¹² W listopadzie 2000 r. w 50. rocznicę Konwencji Komitet Ekspertów ds. Ulepszeń Procedur Ochrony Praw Człowieka (ang. *Committee of Experts for the Improvement of Procedures for the Protection of Human Rights*), który został powołany przez Komitet Ministrów Rady Europy, dokonał spisu kroków ogólnych, które były podjęte przez państwa-strony Konwencji, w celu implementacji decyzji powziętych przez organy traktatowe, od początku ich istnienia. Spis ten jest regularnie aktualizowany przez Dyrektoriat Generalny ds. Praw Człowieka.

¹³ Druk sejmowy nr 283. Tekst ww. dokumentu i inne powiązane dokumenty są dostępne na stronie internetowej Sejmu RP (www.sejm.gov.pl).

¹⁴ Wspomniane organizacje przedstawiały również opinie „przyjacieli sądu” (*amicus curiae*) w sprawie *Tysiąc*, które były cytowane w wyroku Trybunału (por. ust. 86-95 tego wyroku).

nadzorowania wykonania wyroków oraz zawierania ugody¹⁵. Dotyczyły one pierwszej wersji projektu ustawy, a w szczególności konieczności wprowadzenia ograniczeń czasowych przy procedurze składania skargi na odmowę przeprowadzenia aborcji¹⁶.

Komentarz, przedstawiony przez Centrum Praw Reprodukcyjnych, dotyczył głównie specyficznych warunków krajowych, w których następuje wykonanie wyroku, oraz zawierał analizę prawnoporównawczą systemów innych państw członkowskich Rady Europy, zapewniających dostęp do legalnej aborcji z powodów zdrowotnych.

Komentarz Federacji na Rzecz Kobiet i Planowania Rodziny skupiał się na analizie projektu ustawy o ochronie indywidualnych i zbiorowych praw pacjenta oraz o Rzeczniku Praw Pacjenta. Komentarz zawierał zalecenia, wypracowane wspólnie z polskimi prawnikami i naukowcami, dotyczące odpowiedniego przepisu projektu ustawy o prawach pacjenta, który musi być skonstruowany tak, aby zapewnić jego zgodność ze standardami Konwencji oraz z zaleceniami Trybunału, zawartymi w wyroku w sprawie *Tysiqc*.

Zgodnie z badaniami Federacji, w Polsce częste jest zjawisko odmowy przez lekarzy wykonania zgodnych z prawem zabiegów aborcji. Kobiety powinny więc mieć możliwość odwołania się od decyzji lekarzy, odmawiających dokonania aborcji albo przeprowadzenia testów prenatalnych. Decyzja ta musi zostać przeanalizowana przez niezależny organ kolegialny. Organ ten powinien składać się nie tylko z lekarzy specjalistów. W skład takiego organu powinno wchodzić dwóch lekarzy, jeden prawnik, specjalizujący się w prawie medycznym, jeden przedstawiciel organizacji pozarządowej działającej na rzecz praw człowieka oraz jeden przedstawiciel Biura Rzecznika Praw Pacjenta lub Ministerstwa Zdrowia. Konieczne jest zapewnienie całkowitej niezależności pomiędzy osobą podejmującą decyzję a organem kolegialnym rozpatrującym skargę złożoną na tę decyzję. Rozwiązanie, zaproponowane w projekcie ustawy dotyczącej praw pacjenta, polegające na ustanowieniu Komisji Lekarskiej w ramach Okręgowej Rady Lekarskiej, jest niefortunne.

¹⁵ Nazwa w języku angielskim: *Rules of the Committee of Ministers for the supervision of the execution of judgments and of the terms of friendly settlements*. Tekst tego dokumentu jest dostępny na stronie internetowej Rady Europy http://www.coe.int/t/cm/humanRights_en.asp.

¹⁶ Komunikaty te są dostępne na stronach internetowych wspomnianych organizacji: www.reproductiverights.org oraz www.federa.org.pl. Skrócony opis treści tych komunikatów znajduje się również w cytowanym już w niniejszym artykule sprawozdaniu Komitetu Ministrów z wykonania wyroków, wydanych przeciwko Polsce.

Organ odwoławczy musi być odseparowany od jakichkolwiek organizacji zawodowych, a w szczególności korporacji lekarskich. Skarga na decyzję nie powinna być rozpatrywana jedynie w obrębie przedstawicieli jednej profesji lub jednej korporacji pracowniczej. Organ odwoławczy musi być ustanowiony w ramach instytucji Rzecznika Praw Pacjenta (gdyby taka instytucja została ustanowiona), albo w ramach struktur Ministerstwa Zdrowia.

Pierwsza wersja projektu omawianej ustawy nie przewidywała żadnych ram czasowych dla rozpatrzenia skarg pacjentów, w tym kobiet ciężarnych. Warto przy tym podkreślić, że w przypadku takiego zabiegu jak aborcja, czas ma szczególne znaczenie, gdyż ustawa zezwalająca na legalne przerywanie ciąży w Polsce, uzależnia tę możliwość od stopnia zaawansowania ciąży. Po upływie pewnego limitu czasowego kobiety nie mogą już skorzystać z możliwości, przewidzianych przez tę ustawę. Oznacza to, że decyzje organu odwoławczego, rozpatrującego skargi, dotyczące możliwości przerywania ciąży, powinny być wydawane w pilnym trybie. Procedura postępowania przed tym organem powinna trwać nie dłużej, niż 48 godzin od momentu złożenia skargi, a kobiety powinny mieć zapewniony dostęp do takiego organu niezwłocznie po odmowie wykonania zabiegu przez lekarza. Ponadto, powinien istnieć prawny obowiązek organu odwoławczego niezwłocznego przystąpienia do rozpatrzenia sprawy. Pacjent musi mieć prawo do udziału w posiedzeniach takiego organu.

Decyzja, wydawana przez organ odwoławczy, nie może być ostateczną – od wydanych decyzji powinno przysługiwać odwołanie do sądu. Ustawa powinna gwarantować możliwość odwołania się od takiej decyzji, ponieważ wymagają tego standardy, ustanowione przez art. 6 Konwencji (prawo do rzetelnego procesu sądowego). Skargi na decyzje organu odwoławczego również powinny być rozpatrywane w przyspieszonym trybie – sąd powinien rozpatrywać takie skargi w ciągu trzech dni.

Powyższe komentarze zostały przekazane przez Komitet Ministrów do rządu polskiego. W dniu 24 czerwca 2008 roku Komitet Ministrów przesłał również do polskiego parlamentu swoją opinię dotyczącą projektu ustawy, proponując pewne poprawki, mające na celu wprowadzenie ograniczeń czasowych dla Komisji Lekarskiej, zatwierdzającej lub zmieniającej pierwotną diagnozę. Władze polskie zawiadomiły Sekretariat Komitetu, iż proponowane zmiany zostały w czerwcu 2008 r. zaakceptowane przez komisję parlamentarną, zajmującą się tą ustawą.

Ustawa z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta została opublikowana w Dzienniku Ustaw (Dz. U. 2009

nr 52 poz. 417), lecz dotychczas nie weszła w życie¹⁷. W wersji ostatecznej ustawa przewiduje w Rozdziale 8 (art. 31 i 32) możliwość wnoszenia przez pacjenta lub jego przedstawiciela ustawowego sprzeciwu wobec opinii lekarza w przypadku, gdy opinia ta ma wpływ na prawa lub obowiązki pacjenta wynikające z przepisów prawa. Mechanizm ten ma dotyczyć nie tylko aborcji, ale wszelkich przypadków, w których pacjent nie zgadza się z rozpoznaniem lekarza orzekającego o jego stanie zdrowia.

Zgodnie z art. 31 wspomnianej ustawy sprzeciw ma być wnoszony do Komisji Lekarskiej działającej przy Rzeczniku Praw Pacjenta, za pośrednictwem Rzecznika Praw Pacjenta, w terminie 30 dni od dnia wydania opinii przez lekarza orzekającego o stanie zdrowia pacjenta. Sprzeciw wymaga uzasadnienia, w tym wskazania przepisu prawa, z którego wynikają prawa lub obowiązki pacjenta.

W art. 32 ustawa przewiduje, iż w skład Komisji Lekarskiej ma wchodzić trzech lekarzy powołanych przez Rzecznika Praw Pacjenta z listy, opracowywanej co roku przez konsultantów krajowych, w porozumieniu z właściwymi konsultantami wojewódzkimi. Skargi będą rozpatrywane na podstawie dokumentacji medycznej oraz, w miarę potrzeby, po przeprowadzeniu badania pacjenta. Komisja ma wydawać orzeczenie niezwłocznie, nie później niż w terminie 30 dni od dnia wniesienia sprzeciwu. Komisja Lekarska wydaje orzeczenie bezwzględną większością głosów w obecności pełnego składu tej Komisji. Taka decyzja będzie już ostateczna, od rozstrzygnięcia Komisji Lekarskiej nie będzie przysługiwało odwołanie.

IV. Podsumowanie

Wydaje się, że w jego obecnym kształcie przepis ustawy o prawach pacjenta wciąż nie jest zgodny z zaleceniami Trybunału, zawartymi w wyroku w sprawie *Tysiąc*. Organ odwoławczy został, co prawda, stworzony

¹⁷ Dane z dnia 15 kwietnia 2009 r. Ustawa o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta w art. 72 przewiduje, że jej wejście w życie nastąpi z dniem określonym w ustawie z dnia 6 listopada 2008 r. – Przepisy wprowadzające ustawy z zakresu ochrony zdrowia. Przypis do tego artykułu wyjaśnia, że wobec nieuchwalenia przez Sejm zawetowanej przez Prezydenta ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. – Przepisy wprowadzające ustawy z zakresu ochrony zdrowia niniejsza ustawa wejdzie w życie w terminie określonym w odrębnej ustawie, która zostanie ogłoszona niezwłocznie po jej uchwaleniu przez Parlament i podpisaniu przez Prezydenta RP.

przy Rzeczniku Praw Pacjenta, ale w jego skład mają wchodzić wyłącznie przedstawiciele jednego środowiska zawodowego (lekarskiego), co może wpłynąć na niezależność opinii tego organu. Ponadto, czas rozpatrywania skargi jest zbyt długi w przypadku zabiegów przerywania ciąży z przyczyn terapeutycznych – zgodnie z ustawą od momentu złożenia takiej skargi do wydania decyzji może upłynąć do dwóch miesięcy.

Kobieta ciężarna powinna mieć prawo do uczestniczenia w posiedzeniu organu odwoławczego, gdyż wyrok Trybunału w sprawie *Tysiqc* wyraźnie zaznacza, że wspomniany wyżej organ powinien brać pod uwagę opinię kobiety w ciąży. Ustawa o prawach pacjenta nawet nie wspomina o takiej możliwości. Zapis, uniemożliwiający złożenie odwołania od decyzji organu, rozpatrującego skargę kobiety ciężarnej, jest niezgodny z art. 6 Konwencji. Można stwierdzić, że mechanizm, stworzony przez ustawę o prawach pacjenta, jest nieefektywny w przypadku rozpatrywania skarg kobiet ciężarnych. Istnieją więc poważne wątpliwości, czy polskie władze są na dobrej drodze do implementacji wyroku w sprawie *Tysiqc v. Polska*.